

course for 60 teachers of other departments. Most of them developed their electronic courses as well.

Authors systemize managerial advantages of distant education. Main of them: diversity of teaching tools, significant reduce of printing costs, fast improvement and actualization of teaching materials, individual approach to each student, possibility to include more wide range of potential students (servicemen, disabled people, new mums and dads, prisoners etc.).

Key words: quality of education, distant education, educational management, MOODLE.

УДК 657:339

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ФАКТОРИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ В КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВСЬКИХ СТРУКТУРАХ

**Л.А. Панкратова, кандидат економічних наук
Уманський національний університет садівництва**

Проаналізовано та дано оцінку стану наукової проблематики та дискусійних питань, що пов'язані з методологією бухгалтерського обліку факторингових операцій у комерційних банківських структурах. Досліджені сучасні тенденції організації обліку факторингової банківської діяльності та відповідності її міжнародним стандартам обліку.

Ключові слова: банк, облік, дебіторська заборгованість, резерв сумнівного боргу, факторинг, кредитна операція, прострочена заборгованість.

Постановка проблеми. Протягом останніх років банківська система України перетворилася на одну з провідних сфер підприємницької діяльності, яка приносить значний фінансовий зиск. Тому зрозуміло, що більша частина українських комерційних банків звернули увагу на перспективнішу форму роботи з клієнтами – надання їм комплексних банківських послуг. Це пов'язано з тим, що ринок класичних односкладових банківських послуг виявився практично заповненим.

Однією з таких послуг, що потребує вивчення та розвитку на фінансовому ринку України, є факторинг. Актуальність розвитку факторингових відносин в Україні зумовлена станом розрахунків і наявних боргових зобов'язань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Позитивний вплив на обґрунтування організації бухгалтерського обліку факторингових операцій в банках України справили праці багатьох вітчизняних і зарубіжних учених у галузі загальної теорії і практики господарського обліку. Авторами цих досліджень є провідні вітчизняні науковці: А. Герасимович, В. Гриценко, І. Гнуєшева, О. Каціло, Н. Карчова, Л. Кіндрацька, Т. Кривовяз, М. Козакова, О.А. Мазур, А.Сатановська, Ю. Філіпенко і інші.

Метою статті є дослідження наукової проблематики та дискусійних питань пов'язаних з методологією бухгалтерського обліку факторингових операцій у комерційних банківських структурах.

Методика дослідження. Методичною базою дослідження слугували розробки українських науковців, матеріали періодичних видань і нормативно-правові акти з питань обліку факторингових операцій у

комерційних банківських структурах.

Результати досліджень. Нині переважна більшість вітчизняних підприємств виявилася неспроможною ефективно управляти дебіторською заборгованістю, яка завдає економічної шкоди підприємству-кредитору – гроші втрачають свою купівельну спроможність внаслідок інфляції. Як правило, українські підприємства мало використовують загальноприйняті у світовій практиці методи управління дебіторською заборгованістю.

Управління дебіторською заборгованістю зводиться лише до фактичного обліку, що зумовлює до втрати фінансових ресурсів підприємства і зменшує ефективність управління ними.

Огляд економічної літератури свідчить про необхідність приділити більшу увагу факторингу як найефективнішій формі рефінансування в управлінні дебіторською заборгованістю підприємств. Факторинг допомагає підприємству отримати фінансування від комерційного банку під один з найбільш існуючих у них активів – дебіторську заборгованість.

Сучасний факторинг – не лише рефінансування боргу, а досить складний фінансовий інструмент, який вітчизняні банки та інші фінансові установи нашої держави починають поступово освоювати. Зважаючи на те, що фінансове ресурсозабезпечення в умовах переходу до ринкової економіки неможливе без використання сучасних форм та інструментів розрахунково-платіжних відносин, аналіз перспектив розвитку факторингу в Україні сьогодні надзвичайно актуальний.

Розглянемо основну економічну сутність факторингу. Факторинг (від англ. factor – маклер, посередник, агент) – це банківська операція, суть якої полягає в придбанні банком (фактором) у постачальника (продавця) права вимоги у грошовій формі на дебіторську заборгованість покупців за відвантаженні їм товари (виконанні роботи, наданні послуги), з прийняттям ризику виконання такої вимоги, а також приймання платежів [3].

Поняття факторингу виникло в Англії в XVII сторіччі як явище, яке гарантувало розвиток ринкових відносин, платоспроможність покупців, та вчасного грошового розрахунку за поставлені товари, надані послуги [2].

Нині факторинг – поширена міжнародна посередницька послуга комерційних банків, що застосовується більшістю українських банків. Але далеко не всі українські підприємства використовують в управлінні вже існуючою дебіторською заборгованістю факторинг. Це пов'язано насамперед із тим, що в Україні дуже поширена передплата за товар і слабо розвинений комерційний кредит, як високо ризиковий. До того ж, факторинг у сучасному варіанті тільки-но починає з'являтися на вітчизняному ринку і можливості такого фінансового інструменту поки недостатньо оцінено.

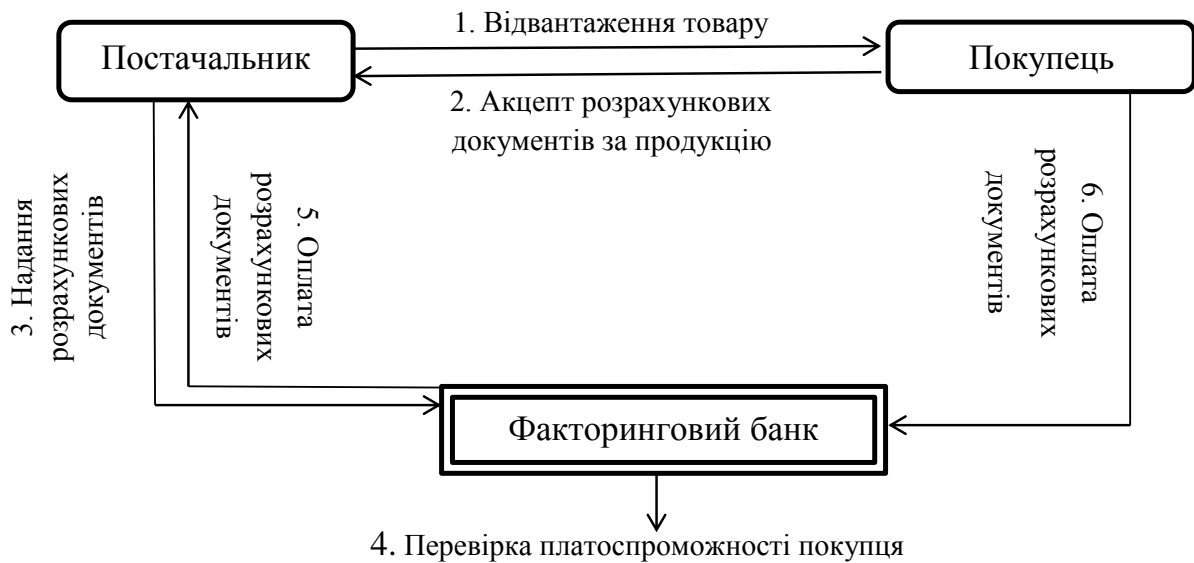
У факторинговій операції здебільшого беруть участь три сторони:

- дебітор – покупець товарів чи послуг клієнта;
- клієнт, котрий продає банку свою дебіторську заборгованість;
- банк, що купує дебіторську заборгованість клієнта і надає додаткові послуги за цією факторинговою операцією.

Факторинг оформляється спеціальною угодою між банком та клієнтом. Схематично факторинг можна поділити на шість етапів (рис. 1).

Операція факторингу полягає в тому, що факторинговий відділ банку

купує боргові вимоги (рахунки-фактури) клієнта на умовах негайної оплати 70 - 90 % вартості відфактурених поставок і сплати іншої частини за відрахуванням процента за кредит та комісійних платежів, у строго обумовлені терміни незалежно від надходження виторгу від дебіторів. Зрозуміло, що 10 - 30 %, які лишились, банк утримує як компенсацію ризику до погашення боргу. Після погашення боргу банк повертає утримувану суму клієнтові. Утримані банком 10 -30 % від суми боргу є також заходом стимулювання клієнта до належного виконання обов'язків щодо поставки. Якщо боржник не оплачує в термін рахунку факторингу, то виплати замість цього здійснює факторинговий відділ.

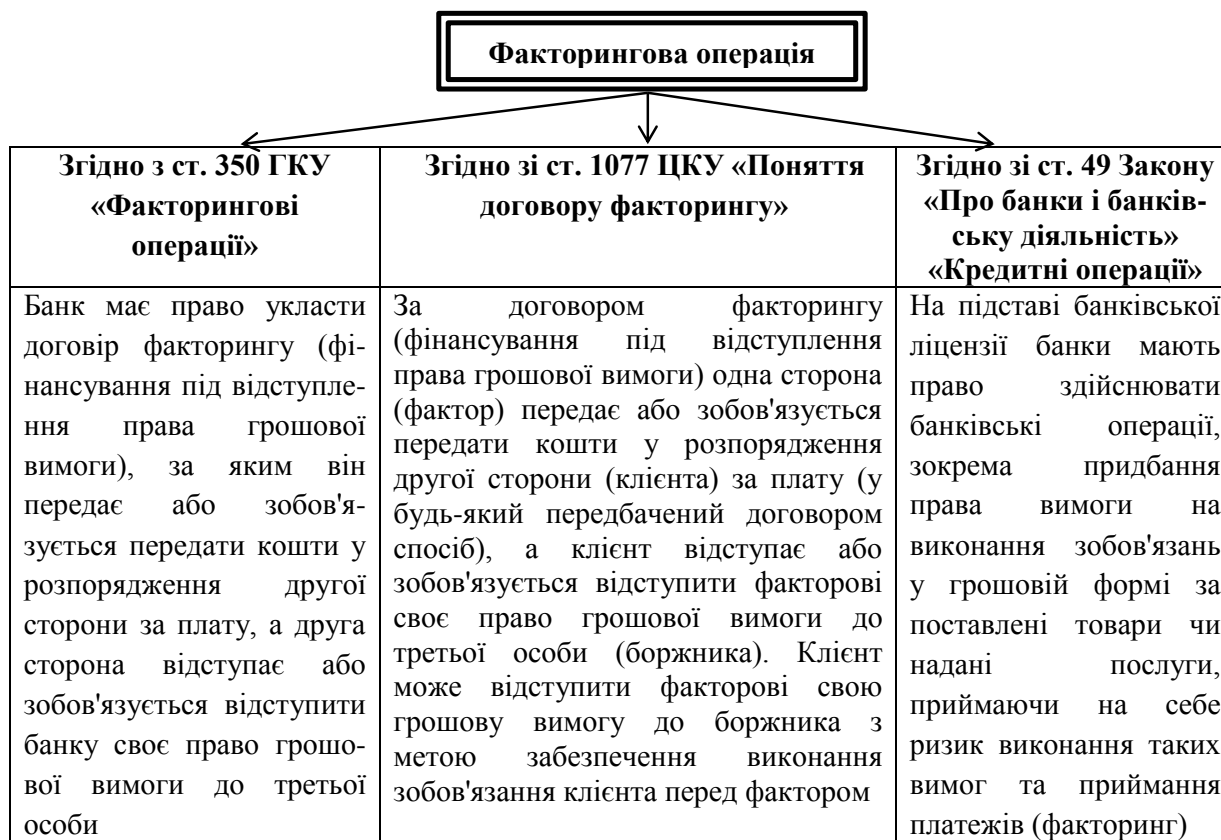
Рис. 1 Схема факторингових операцій банку

* Складено автором з використанням [2]

Здійснення факторингу регламентується Цивільним та Господарським кодексами України, Законом України «Про банки і банківську діяльність», «Про податок на додану вартість», «Про фінансові послуги і державне регулювання ринку фінансових послуг», Інструкцією Національного банку України «Про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України» та іншими нормативними актами.

Податковий Кодекс України трактує факторинг як права вимоги на виконання зобов'язань у грошовій формі за поставлені товари чи надані послуги [4]. Господарський Кодекс України визначає факторинг як придбання банком права вимоги у грошовій формі з поставки товарів, надання послуг з прийняттям ризику виконання такої вимоги та прийом платежів [1].

У бухгалтерському обліку нерідко виникає питання нарахування резерву сумнівних боргів у зв'язку з непогашенням дебіторської заборгованості. Поряд з цим питанням може виникнути нагальна потреба в коштах при розрахунках, які не можуть бути сплачені за рахунок резерву. В такому випадку варто використати такий метод рефінансування безнадійної заборгованості як факторинг [3].

Рис. 2 Законодавче трактування суті факторингової операції банку

* Розроблено автором

При укладанні факторингових угод комерційні банки отримують від клієнтів розрахункові і платіжні документи, які підтверджують дебіторську заборгованість за товари і наданні послуги. Відповідно до плану рахунків банки обліковують цю операцію на позабалансових рахунках (табл. 1).

Банк отримує комісію за надані факторингові послуги з врахування платіжних документів. Отримана комісія по факторингу обліковується за принципом нарахування і відображається за рахунком 6110 «Комісійні доходи від розрахунково-касового обслуговування клієнтів» на дату підписання факторингової угоди. Банк також отримує доход у вигляді процентів за наданий клієнту аванс (6023).

У банку завжди існує вірогідність отримання збитків, тому банк має створювати за даними операціями відповідні резерви. Відповідно до Інструкції з бухгалтерського обліку банк має визнавати зменшення корисності фінансового активу чи групи фінансових активів за об'єктивних причин.

Основними подіями такого зменшення є фінансові труднощі позичальника; порушення умов договору; висока імовірність банкрутства позичальника; надання банком пільгових умов з економічних чи юридичних причин, пов'язаних з фінансовими труднощами позичальника, які банк не розглядав за інших умов; зменшення активного ринку для фінансового активу внаслідок фінансових труднощів.

1. Етапи облікових записів при відображенні факторингових операцій

Етапи	Кореспонденція	
1. На дату укладання факторингової угоди, сума, яку банк-фактор зобов'язується сплатити клієнту	Дт 9129 «Інші зобов'язання з кредитування, що надані клієнтам»	Кт 9900 «Контрахунок»
2. Отримані банком розрахункові документи, обліковані за номінальною вартістю	Дт 9800 «Розрахункові документи за факторинговими операціями»	Кт 9910 «Контррахунок»
3. При проведенні факторингу: 3.1. банк видає клієнту аванс в розмірі всієї суми дебіторської заборгованості або у вигляді фіксованого проценту	Дт 2030 «Рахунки суб'єктів господарської діяльності за факторинговими операціями»	Кт 2600 «Кошти на вимогу суб'єктів господарювання»
3.2. або якщо утримано банком авансом комісійні і процентні доходи	Дт 2030 «Вимоги, що придбані за операціями факторингу із суб'єктами господарювання»	Кт 2036 «Неамортизований дисконт за вимогами, що придбані за операціями факторингу із суб'єктами господарювання»
4. Одночасно сума авансу відображається позабалансом як зменшення зобов'язань банку перед клієнтом	Дт 9900 «Контррахунок»	Кт 9129 «Інші зобов'язання з кредитування, які надані клієнтам»
5. Якщо банки отримати платежі від дебітора, але ще не провели дану операцію, то їх відображають за транзитним рахунком	Дт 1200, 2600 Кореспондентський рахунок, поточний рахунок клієнта	Кт 3739 «Транзитний рахунок за іншими розрахунками»
6. Після того як платіж буде проведено, відповідна сума переноситься на рахунок факторингових операцій	Дт 3739 «Транзитний рахунок за іншими розрахунками»	Кт 2030 «Вимоги, що придбані за операціями факторингу із суб'єктами господарювання»
7. На дату розрахунків, яку зазначено у факторинговій угоді, банк здійснює оплату купленої дебіторської заборгованості і перерахування коштів на поточний рахунок клієнта	Дт 2030 «Вимоги, що придбані за операціями факторингу із суб'єктами господарювання»	Кт 1200, 2600 Кореспондентський рахунок, поточний рахунок клієнта

* Систематизовано автором

Облік спеціальних резервів потрібно вести за рахунками 24 розділу групи 240 «Резерви під заборгованість за кредитами, що надані клієнтам». Операції з формування резерву за наданими кредитами супроводжуються проводкою:

Дт 7702 «Відрахування в резерви під заборгованість за наданими кредитами клієнтам».

Кт 2400 «Резерви під кредити, що надані клієнтам та оцінюються на індивідуальній основі».

Банк може створювати попередньо визнаний збиток, якщо фінансовий стан позичальника покращився:

Дт 2400 «Резерви під кредити, що надані клієнтам та оцінюються на індивідуальній основі».

Кт 7702 «Відрахування в резерви під заборгованість за наданими кредитами клієнтам».

Списання безнадійної заборгованості за кредитами відображається:

Д^Т 2400 «Резерви під кредити, що надані клієнтам та оцінюються на індивідуальній основі».

К^Т 2037 «Прострочена заборгованість за вимогами, що придбані за операціями факторингу із суб'єктами господарювання».

Одночасно на позабалансовому обліку здійснюється запис:

Д^Т 9611 «Списана у збиток заборгованість за кредитними операціями».

К^Т 9910 «Контррахунок».

Проте, окрім переваг, факторинг має і свої недоліки. Основний недолік – це великий відсоток переуступлення боргу, який сьогодні застосовують вітчизняні банки у тарифах за обслуговування. У розвинених країнах вартість факторингу становить у середньому близько 1,5-2% від суми постачання. В Україні середньозважений відсоток для ринку сьогодні становить 70-80% від зазначених сум. Хоч варто зауважити, що вітчизняні банки, намагаючись продати такі послуги, використовують регресивну шкалу комісійних. Комісія зменшується у міру збільшення обсягу дебіторської заборгованості.

Висновки. До основних особливостей обліку факторингових операцій на які потрібно звертати увагу, можна віднести: проведення суми авансу (в розмірі всієї суми дебіторської заборгованості) з одночасним відображенням за позабалансовими рахунками, як зменшення зобов'язань банку перед клієнтом; обов'язковий облік спеціальних резервів під заборгованість за факторинговими операціями; розбіжності визнання безнадійної дебіторської заборгованості в бухгалтерському та податковому обліку. Отже, звертаючи особливу увагу на визначену специфіку в практичному обліку факторингових операцій контрагенти мають можливість прискорити оборотність грошових коштів та зменшити заборгованість за розрахунками. Угода факторингу є безризиковою, що дає право переваги даному способу грошових розрахунків перед кредитуванням.

Література

1. Господарський Кодекс України від 13.03.2012 N 4498–VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua.
2. Козакова М.О. Факторинг на ринку фінансових послуг України / М.О. Козакова // Магістеріум. Економічні студії. – 2011. – №44. – С.41–46
3. Карчова Н.В. Особливості обліку факторингових операцій / Н.В.Карчова //Управління розвитком. – 2011. – №3(100). – С. 160–161.
4. Податковий Кодекс України від 23.02.2012 № 4453–VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua

References

1. Ukrainian Commercial Code N 4498–VI - 13.03.2012 (in Ukrainian).
2. Kozakova, M.O. Factoring at the market of financial services in Ukraine. Magisterium. Economic studios, 2011, no. 44, pp. 41–46 (in Ukrainian).
3. Karchova, N.V. Peculiar properties in the accounting factoring operations. Management of development, 2011, no. 3(100), pp. 160–161 (in Ukrainian).
4. Internal revenue Code of Ukraine N 4453–VI - 23.02.2012 (in Ukrainian).

Одержано 13.11. 2015

Аннотация

Панкратова Л.А.

Методология учета факторинговых операций в коммерческих банковских структурах

Современный факторинг - не только рефинансирование долга, а достаточно сложный финансовый инструмент, который отечественные банки начинают постепенно осваивать. На данном этапе факторинг - это распространённая международная посредническая услуга коммерческих банков, применяется большинством украинских банков. Но далеко не все украинские предприятия используют в управлении уже существующей дебиторской задолженностью факторинг. Это связано, прежде всего, с тем, что в Украине очень распространена предоплата за товар и слабо развит коммерческий кредит, как высоко рисковый. Операция факторинга заключается в том, что факторинговый отдел банка покупает долговые требования (счета-фактуры) клиента на условиях немедленной оплаты 70-90% стоимости офактуренных поставок и уплаты остальной части за вычетом процента за кредит и комиссионных платежей, в строго оговорённые сроки, независимо от поступления выручки от дебиторов. 10-30%, что остались, банк удерживает как компенсацию риска к погашению долга. После погашения долга банк возвращает удержанную сумму клиенту. Удержанные банком 10-30% от суммы долга есть мерой стимулирования клиента к надлежащему исполнению обязанностей по поставке. Если должник не оплачивает в срок счета факторинга, то выплаты вместо этого осуществляет факторинговый отдел.

В бухгалтерском учёте в современных экономических условиях нередко возникает вопрос начисления резерва сомнительных долгов в связи с непогашением дебиторской задолженности. При заключении факторинговых сделок коммерческие банки получают от клиентов расчётные и платёжные документы о проданных им дебитору товары и предоставленные услуги. В соответствии с планом счетов банки учитывают эту операцию на за балансовых счетах. Банк получает комиссию за предоставленные факторинговые услуги с учётом платёжных документов. Полученная комиссия по факторингу учитывается по принципу начисления и отражается по счёту 6110 на дату подписания факторингового соглашения. Банк также получает доход в виде процентов за предоставленный клиенту аванс (счёт 6023). Исследованы современные тенденции организации факторинговой банковской деятельности и соответствия её международным стандартам учёта. Используя услуги факторинга, предприятие имеет возможность ускорить оборачиваемость денежных средств и уменьшить задолженность по расчетам.

Ключевые слова: банк, дебиторская задолженность, резерв сомнительного долга, факторинг, кредитная операция, просроченная задолженность.

Annotation

Pankratova L.A.

Accounting methodology of factoring transactions in commercial banking institutions

Modern factoring is not only refinancing of a debt but also it is rather difficult financial instrument which national banks start mastering gradually. At this stage factoring is a widespread international intermediary service of commercial banks applied by the majority of the Ukrainian banks. But not all Ukrainian enterprises use factoring in management of already current receivables. This is due to the fact primarily that in Ukraine there is very common prepayment for goods and underdeveloped trade credit that is highly risky. Factoring transaction is that the bank's factoring department buys debt claims (invoices) of the client on the terms of immediate payment of 70-90% of the cost of supplies and paying rest of less interest for the credit and commission payments in strictly stipulated terms regardless of revenue income from debtors. The bank keeps 10-30% that is remained as a risk payment to repay the debt. After repayment of the debt the bank returns the withheld sum to the client. 10-30% of the amount of debt withheld by the bank is also a measure of stimulating client to appropriate fulfillment of duties on delivery. If the debtor does not pay the bill of factoring in time payments are carried out by the factoring department.

In accounting in current economic conditions there is often a question of calculating

reserve of doubtful debts in connection with unpaid receivables. At the conclusion of factoring transactions commercial banks receive from clients' calculation and payment documents on goods and services sold to the debtor. In accordance with the chart of accounts banks take into account this transaction on balance sheet accounts. The bank receives a commission for providing factoring services taking into account payment documents. The received commission on factoring is considered on an accrual basis and recognized at 6110 invoice on the date of signing the factoring agreement. The bank also receives interest income for advance payment (6023 account) provided to the client. Modern trends of organization of factoring banking activities and its compliance with international accounting standards are studied. Using factoring services the enterprise has an opportunity to accelerate turnover of funds and reduce debts on calculations.

Keywords: bank, receivables, doubtful debt reserve, factoring, credit transaction, outstanding debt.

УДК 657

ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

**О.П. Ратушна, кандидат економічних наук
Уманський національний університет садівництва**

У статті розглянуто джерела поняття "інформація" та її представлення у формі інформаційного ресурсу. Систематизовано джерела виникнення інформаційних ресурсів та доступ до них в межах діяльності підприємства. Відображено використання облікових та звітних інформаційних ресурсів користувачами при прийнятті управлінських рішень..

Ключові слова: інформація, інформаційний ресурс, обліковий інформаційний ресурс, управління, користувачі інформації.

Постановка проблеми. Підприємства в своїй діяльності використовують матеріальні, нематеріальні та трудові ресурси. Проте, враховуючи сучасні тенденції розвитку суспільно-економічного розвитку все більшого значення набуває ще один вид ресурсу – інформаційний. В період нормативно-планової економіки інформація використовувалась лише в цілях формування звітів про виконання планів і нормативів, а управлінські рішення будувались виключно на вказівках. В сучасних умовах прийняття управлінських рішень необхідно володіти інформаційним ресурсом тому, що це забезпечить своєчасне і обґрунтоване управління будь-яким процесом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування інформації як підґрунтя управління досліджуються вченими у сфері управління та менеджменту. Серед них Б. Нідлз, Х. Андерсон, Д. Колдуел, А.В. Бандурин, І.І. Бланк. Окремі автори присвячують свої праці місцю і ролі бухгалтерського обліку у формуванні інформаційного ресурсу: Г.В. Кірейцев, О.А. Подолянчук, О.В. Кантаєва, О.В. Кузнєцова, В.В. Сопко, А.М. Огнева, Д.Л. Кобець, О.А. Мошковська, Ф.Ф. Бутинець, В.В. Євдокимов, Л.В. Нападовська та інші.

Тому необхідність використання такого ресурсу як інформація не